

5. Інформація щодо зобов'язань України, взятих у процесі вступу до СОТ [Електронний ресурс] / Міністерство економіки України: державна підтримка українського експорту // Режим доступу до матер.: www.ukrexport.gov.ua
6. Річна регулярна інформація [Електронний ресурс] / Система розкриття інформації на фондовому ринку України // Режим доступу: <http://www.smida.gov.ua/>
7. Ranking the Countries [Електронний ресурс] / Heritage Foundation // Режим доступу до матер.: <http://www.heritage.org>
8. www.sta.gov.ua (Державна податкова адміністрація України)

УДК: 658+334.7

ОПТИМІЗАЦІЯ ЕКСПОРТНИХ ВИТРАТ ЯК РЕЗУЛЬТАТ МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ АДАПТАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ДО УМОВ РИНКУ

Бричко А.М.

В статті обґрунтовані результати моделювання експортних витрат підприємств. Оптимізація експортних витрат представлена як одна із складових адаптації управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств до конкуренції або сукупність форм та методів виживання підприємств в ринковому середовищі.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Послідовне використання методів дослідження операцій та їх реалізація за допомогою сучасної техніки дозволяє подолати суб'єктивізм, виключити так звані вольові рішення, засновані не на строгому і точному обліку об'єктивних обставин, а на випадкових емоціях і особистій зацікавленості керівників різних рівнів, які до того ж не можуть узгодити прийняття своїх рішень. В сучасних умовах розвитку економіки підприємство як відкрита система функціонування може вижити в нестабільному конкурентному середовищі лише за умови управління за принципом саморегульованих механізмів, що саморозвиваються. Існує дуже багато різних видів економіко-математичних моделей оцінки, що потребують вдосконалення, бо висвітлюють лише певну частину процесу управління, незважаючи на взаємозв'язок з іншими складовими цього ж процесу на підприємстві. Вивчення моделювання процесів адаптації управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств до умов ринку є дуже актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні, методичні та практичні питання, пов'язані з вивченням моделювання процесів адаптації управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств до умов ринку висвітлено в роботах зарубіжних та вітчизняних вчених, зокрема, в працях: В. Амбросова [1, с. 67-73], В.М. Гейця [2, с. 84; 3, с. 104-115], С. Кваші [4, с. 4-7], Т.С. Клебанової [5, с. 170-180], С. А. Кравченко [6, с. 245-398], П.Т. Саблука [7, с. 3-22], В. П. Стасюка [8, с. 17-189], О.Л. Тоцької [9, с. 48-71], А.В.Бернарда [10, с. 67-119; 11, с. 105-123] та інші. Вченими-економістами досліджувались процеси моделювання в економіці, реалізація різних видів моделей в трансформаційній економіці, моделі адаптивного управління підприємством, питання розвитку підприємництва в умовах євроінтеграційних процесів, регіональні особливості розвитку агропромислового виробництва; структурна адаптація економіки до змін умов торгівлі тощо. Моделю-

вання процесів адаптації управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств до умов ринку належною мірою не відпрацьовані.

Виділення невирішеної раніше частини загальної проблеми. В умовах макрофінансової нестабільності спричиненої світовою кризою, задля розробки адекватного економічного механізму функціонування необхідно враховувати існуючі факторні взаємозв'язки між інструментами грошово-кредитної політики і показниками ділової активності та економічного розвитку України та світового ринку. З огляду на експортну орієнтованість сільського господарства України та важливість підтримки стабільного курсу гривні щодо іноземних валют, особливу увагу слід звернути на оптимізацію експортних витрат як складову моделювання процесів адаптації управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств до умов ринку. Оптимізація експортних витрат як складова моделювання процесів адаптації управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств до умов ринку висвітлена недостатньо інтегративно та цілісно.

Постановка завдання. Метою написання даної статті є обґрунтування шляхів оптимізації експортних витрат як результату моделювання процесів адаптації управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств до умов ринку. Досягненню мети сприяли *структурно-функціональний метод* – при дослідженні адаптації управління зовнішньоекономічною діяльністю як структурно виділеної цілісної системи аграрних відносин, у якій кожний елемент має своє функціональне призначення; *метод порівняльного аналізу* – при виявленні економічної ефективності підприємств та при оцінюванні фінансового стану підприємств; *монографічний метод* – при всебічному й глибокому вивченні процесів моделювання, при вивченні передового досвіду.

Виклад основного дослідження з певним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Отримання підприємством неоднорідності у функціонуванні, виявлення динамічних

характеристик, а також використання інструментальних змінних для контролю над здійсненням експорту є одним із результатів здійснення підприємством експортної діяльності. Модель оптимізації експортних витрат визначається з урахуванням результатів дослідження вченого А.В.Бернарда [10, с. 67-119; 11, с. 105-123]. Вибір підприємства щодо здійснення експортної діяльності призводить до більш низьких граничних витрат виробництва. Тільки найбільш продуктивні підприємства зможуть вигідно використовувати для себе здійснення експортної діяльності, оскільки збільшення доходів призведе до скорочення граничних витрат і збільшить рівень продуктив-

ності підприємства. Для підприємств, які можуть займатися інноваційною діяльністю більш вигідно експортувати, вони мають більш низькі граничні витрати виробництва і можуть встановити нижчий рівень цін, який буде збільшувати загальний обсяг продажів більш пропорційно, оскільки попит буде більш еластичним. Використання в дослідженні засобів моделювання дає змогу дати точну оцінку ситуації в системі прийняття управлінських рішень в розвитку процесів адаптації управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств до умов ринку. Встановлено, що функція оптимізації експортних витрат відображає наступний зв'язок показників:

$$F(x) = \underbrace{\left(\frac{1}{k} \cdot \pi(\beta_i) - \omega \right)}_{\xi(\beta_i)} + \underbrace{\left(\delta_\varepsilon^{1-kd} \cdot \lambda_\varepsilon \cdot (\tau_\varepsilon \cdot \psi)^{kd-1} \cdot \frac{1}{kd} \cdot \varphi^{1-kd} \cdot \beta_i^{kd-1} - \omega_\varepsilon \right)}_{\xi_\varepsilon(\beta_i)} \quad (1)$$

де: $F(x)$ – функція оптимізації експортних витрат, що прямує до максимізації $F(x) \rightarrow \max$; $\xi(\beta_i)$ – прибуток підприємства від функціонування на внутрішньому ринку, тис.грн.; $\xi_\varepsilon(\beta_i)$ – прибуток підприємства від реалізації експорту, тис. грн.

(Інформаційне джерело – власні дослідження)

Одержання прибутку від експорту є метою функціонування підприємства при виході на зовнішній ринок, причому даний прибуток повинний бути більше можливого прибутку при реалізації товару на внутрішньому ринку, інакше витрати на організацію експортних операцій є недоцільними і

неефективними. Необхідною умовою для успішного проведення експортних операцій є оцінка їхньої ефективності з метою встановлення найбільш оптимальної структури експорту і прийняття обґрунтованих рішень в області управління.

Таблиця 1

Результати моделювання функції оптимізації експортних витрат

№ п/п	Підприємства	$\xi(\beta_i)$	$\xi_\varepsilon(\beta_i)$	$F(x)$	Рівень адаптації до умов ринку*	Рейтинг-ове місце підприємства
1	ЗАТ "Сумський комбікормовий завод"	111,68	106986,28	107097	нижче середнього	6
2	ЗАТ "Сад"	1552,00		1552	низький	11
3	ЗАТ "Мир"	2536,30		2536	низький	10
4	СЗАТ „Україна"	1200,84		1200	низький	12
5	ВАТ "Сумський завод продтоварів"	15886,8	5358774,62	5374661	вище середнього	4
6	ВАТ „Конотопський хлібокомбінат"	10704,6	3042706,92	3053411	середній	5
7	ВАТ „Конотопм ясо"	27589	192426754	192454343	високий	2
8	ВАТ „Шосткинський міськомбінат"	207628,8	2180748154	2180955782	високий	1
9	ДП "Сумиспирт"	2810,62	38556391,66	38559202	високий	3
10	СВК "Нове життя"	252,41		252	низький	16
11	ПСП „Надія"	412,80		412	низький	15
12	ФГ "Мрія-СК"	22,50		22	низький	17
13	СФГ „Урожай"	7604,28		7604	низький	7
14	ТОВ "АФ Родючість"	682,84		682	низький	14
15	ТОВ "Хлібороб"	3840,50		3840	низький	8
16	ТОВ „Арго"	3175,00		3175	низький	9
17	ТОВ "АФ ЛАН"	241,00		241	низький	13

(Інформаційне джерело – власні дослідження)

* - рівень адаптації експортних відносин

Проведені розрахунки дозволили виділити рейтингові місця в середовищі функціонування для кожного з підприємств у відповідності до рівня адаптації експортних відносин до умов ринку. В табл. 2 представлена нормативна шкала визначення рейтингового місця підприємства АПК в середовищі функціонування згідно з рівнем адаптації експортних відносин до умов ринку, що виявлені при здійсненні моделювання функції оптимізації експортних витрат.

Прибуток тих підприємств, що займаються експортною діяльністю (ЗАТ "Сумський комбикормовий завод", ВАТ "Сумський завод продтоварів",

ДП "Сумиспирт", ВАТ "Конотопський хлібокомбінат", ВАТ "Конотопм'ясо", ВАТ "Шосткинський міськмолкомбінат") має тенденцію до максимізації. ВАТ "Сумський завод продтоварів", ДП "Сумиспирт", ВАТ "Конотопм'ясо", ВАТ "Шосткинський міськмолкомбінат" мають високий рівень адаптації експортних відносин до ринкових умов та рівень вище середнього, ВАТ "Конотопський хлібокомбінат" має середній рівень адаптації експортних відносин до ринкових умов та ЗАТ "Сумський комбикормовий завод" рівень нижче середнього.

Таблиця 2

Нормативна шкала визначення рейтингового місця підприємства згідно з рівнем оптимізації експортних відносин, що виявлені при здійсненні моделювання експортних відносин емпіричним шляхом

Підприємства	Рівень адаптації експортних відносин підприємств до умов ринку				
	Високий (від 5 000 001 тис. грн.)	Вище середнього (від 3 500 000 до 5 000 000 тис. грн.)	Середній (від 1 000 001 до 3 500 000 тис. грн.)	Нижче середнього (до 1 000 000 тис. грн.)	Низький (не здійснює ЗЕД)
ВАТ „Шосткинський міськмолкомбінат”	1				
ВАТ „Конотопм'ясо”	2				
ДП „Сумиспирт”	3				
ВАТ „Сумський завод продтоварів”		4			
ВАТ „Конотопський хлібокомбінат”			5		
ЗАТ „Сумський комбикормовий завод”				6	
ЗАТ „Сад”					7
ЗАТ „Мир”					8
СЗАТ „Україна”					9
СВК „Нове життя”					10
ФГ „Мрія-СК”					11
ТОВ „АФ Родючість”					12
СФГ „Урожай”					13
ПСП „Надія”					14
ТОВ „Хлібороб”					15
ТОВ „Арго”					16
ТОВ „АФ ЛАН”					17
Рейтингове місце підприємства					

(Інформаційне джерело – власні дослідження)

Прибуток підприємств, що не займаються зовнішньоекономічною діяльністю не є високим та і рівень адаптації експортних відносин до ринкових умов низьким (ЗАТ "Сад", ЗАТ "Мир", СЗАТ "Україна", СВК "Нове життя", ФГ "Мрія-СК", ТОВ "АФ Родючість", СФГ "Урожай", ПСП "Надія", ТОВ "Хлібороб", ТОВ "Арго", ТОВ "АФ ЛАН"). В результаті функція оптимізації експортних витрат прямує до максимуму, якщо підприємство займається зовнішньоекономічною діяльністю та немало важливу роль відіграють і держави, в яких здійснюється експорт та умови, що існують на зарубіжних ринках. Ті підприємства, що можуть оптимізувати свої експортні витрати, мають можливість та інші умови адаптувати зовнішньоекономічну діяльність підприємств до умов ринку.

Був розроблений та реалізований комплекс заходів для підприємств з високим, вище серед-

нього, середнім та нижче середнього рівнями адаптації експортних відносин до ринкових умов щодо поліпшення ефективності експортних операцій. Основні з них для високого рівня адаптації та рівня вище середнього, тобто для ВАТ "Сумський завод продтоварів", ДП "Сумиспирт", ВАТ "Конотопм'ясо", ВАТ "Шосткинський міськмолкомбінат": підвищення кваліфікації персоналу, що приймає участь в організації експортних операцій, шляхом регулярного проведення навчання й атестацій, а також шляхом стимулювання і мотивація персоналу; використання найбільш вигідної для експортера форми розрахунків; застосування базисних умов постачання, що мінімізують витрати експортера на транспортування товару; використання ефективних систем контролю якості з метою недопущення відмови покупця від товару чи зниження ціни; проведення гнучкої цінової по-

літики, тому що при експорті товарів підприємство змушене орієнтуватися не тільки на свої витрати виробництва, але і на світові ціни та інше. Для підприємств з середнім рівнем адаптації експортних відносин до ринкових умов ВАТ „Конотопський хлібокомбінат” та ЗАТ “Сумський комбікормовий завод”, що займає рівень нижче середнього крім заходів, що були розроблені для адаптації вищого рівня підприємства (з метою утримання цього рівня адаптації до ринкових умов) також застосовували наступні заходи: підвищен-

ня конкурентноздатності товарів, вироблених на підприємствах і запланованих на експорт, тому що конкуренція на світовому ринку більш тверда і споживачі пред'являють до товарів більш високі вимоги; вибір найбільш ефективною формою організації відділу, що здійснює експортні операції; розробка і реалізація комплексу маркетингу при експорті кожного виду продукції і при виході на новий ринок; зменшення витрат виробництва з метою зменшення собівартості товару; недопущення простроченої дебіторської заборгованості

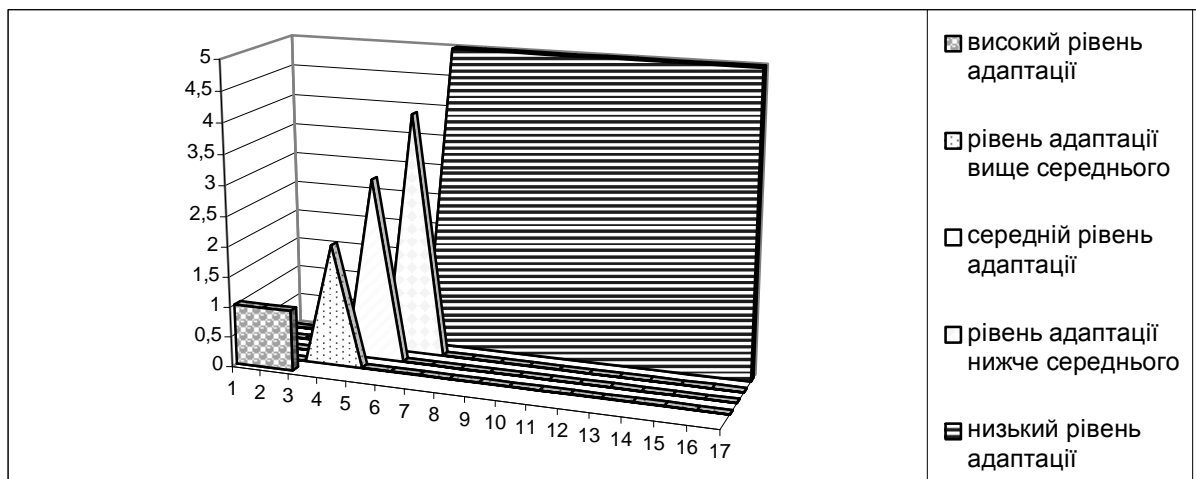

Рис.1. Рівень адаптації експортних відносин підприємств АПК до умов ринку за рейтингом до реалізації шляхів вдосконалення

(Інформаційне джерело – власні дослідження)

Умовні позначення: 1-3 - ВАТ „Шосткинський міськмолкомбінат”, ВАТ „Конотопм'ясо”, ДП “Сумспирт”4 - ВАТ “Сумський завод продтоварів”, 5 - ВАТ „Конотопський хлібокомбінат”, 6 - ЗАТ “Сумський комбікормовий завод”, 7-17 - ЗАТ “Сад”, ЗАТ “Мир”, СЗАТ „Україна”, СВК “Нове життя”, ФГ “Мрія-СК”, ПСП „Надія”, СФГ „Урожай”, ТОВ “АФ Родючість”, ТОВ “Хлібороб”, ТОВ „Арго”, ТОВ “АФ ЛАН”.

Для підприємств з низьким рівнем адаптації експортних відносин (ЗАТ “Сад”, ЗАТ “Мир”, СЗАТ „Україна”, СВК “Нове життя”, ФГ “Мрія-СК”, ТОВ “АФ Родючість”, СФГ „Урожай”, ПСП „Надія”, ТОВ “Хлібороб”, ТОВ „Арго”, ТОВ “АФ ЛАН”) були розроблені та застосовані наступні заходи: здійснення планування функціонування на підприємстві; проведення збору та систематизації необхідної інформації для прийняття управлінських рішень; періодичний аналіз господарської діяльності підприємства з метою підвищення продуктивності праці шляхом удосконалення технологій, технологічного процесу виробництва продукції, раціоналізованості організаційної структури, штатного розпису, системи управління, створення ефективною системи стимулювання працівників, підвищення кваліфікованості персоналу на всіх рівнях; організація грамотного виконання справ на робочих місцях; здійснення відповідних маркетингових досліджень для формування конкурентноздатних пропозицій з метою стимулювання підвищення

обсягів закупівель та приваблення нових клієнтів; встановлення жорсткої фінансової дисципліни, коли рішення приймає лише одна особа керівного складу; проведення переговорів з підприємствами для виходу з кризового стану в ринкових умовах фінансової нестабільності тощо. Необхідне виведення підприємства на вищий рівень функціонування на внутрішньому ринку, поступовий перехід на торгівлю з підприємствами зовнішнього ринку та підтримання свого рівня адаптації заходами, що запропоновані для середнього та вищого рівнів.

Після проведення заходів покращення адаптації підприємств та зовнішньоекономічної діяльності до ринкових умов результати моделювання можна відобразити на рис. 2. На момент проведення дослідження лише 23,5 % підприємств АПК Сумської області були з адаптованим управлінням зовнішньоекономічної діяльності до ринкових умов.

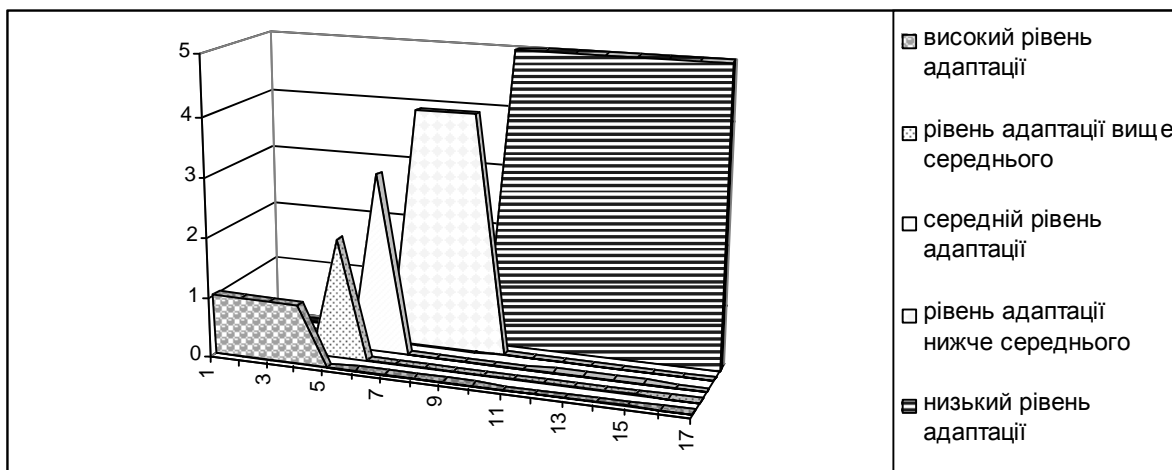

Рис. 2. Рівень адаптації експортних відносин підприємств АПК до умов ринку за рейтингом після реалізації шляхів вдосконалення (Інформаційне джерело – власні дослідження)

Умовні позначення: 1-4 - ВАТ „Шосткинський міськмолкомбінат”, ВАТ „Конотопм’ясо”, ДП „Сумспирт”, ВАТ „Сумський завод продтоварів”, 5 - ВАТ „Конотопський хлібокомбінат”, 6 - ЗАТ „Сумський комбикормовий завод”, 7-9 - СФГ „Урожай”, ТОВ „Хлібороб”, ТОВ „Арго”, 10-17 - ЗАТ „Сад”, ЗАТ „Мир”, СЗАТ „Україна”, СВК „Нове життя”, ФГ „Мрія-СК”, ПСП „Надія”, ТОВ „АФ Родючість”, ТОВ „АФ ЛАН”.

Модель оптимізації експортних витрат підприємств до умов ринку здійснена на прикладі підприємств агропромислового комплексу Сумської області в період 2007-2010 р.р. Модель можна застосовувати до підприємств будь-якої організаційно-правової форми, а результати моделювання можуть бути використані в ієрархії рівня адаптації підприємств до умов ринку. В аналізі підприємств оцінювали ефективність виробничого процесу, розглядали, коректували механізми досягнення цілей на підприємстві, аналізували організаційну структуру підприємства, рівень використання техніки та технологій, оцінювали систему зовнішньоекономічної діяльності, рівень інтеграції підприємств, також аналізували мету функціонування підприємств, стан, розвиток виробництва та інше. Розроблена модель дієва та досить результативна, відрізняється комплексністю, системністю та універсальністю, застосовується до підприємств з будь-якою формою господарювання, відповідає усім теоретико-методологічним позиціям та концептуальним основам наукових досліджень процесів адаптації підприємств в Україні. Стратегії забезпечення оптимального рівня експортних витрат орієнтовані на вирішення проблем управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств та розвитку економічного механізму їх функціонування. Все це зроблено за допомогою методів динаміки, функції оптимізації витрат, з відповідними програмним забезпеченням економічного стану підприємства, що дає змогу визначити рівень розвитку підприємства та рівень його адаптації до умов ринку; методів опитування та проведеного аналізу господарської діяльності підприємств. Проблеми політичної, соціально-економічної ситуації в країні, фінансова нестабільність, затяжна та подвійна криза, ріст інфляції та цін негативно вплинули на розвиток агропромислового комплексу України та Сумської області. Фінансовий стан підприємств погіршився, зменшились кредитоздатність та ресурсозабезпеченість, підвищились затрати на виробництво продукції, що вплинуло на підвищення собівартості та інше. Підприємства з добрим та задовільним станом справ та середнім рівнем адаптації втратили свої позиції та опустились до низького рівня. Кількість неадаптованих підприємств агропромислового комплексу Сумської області в 2009 р. перевищило 73,24 %.[6, с. 296-376].

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, в зв’язку з висщесказаним можна зробити наступні висновки. 1. Доведено, що за допомогою функції оптимізації експортних витрат підприємства можуть збільшити свої прибутки та змінити умови адаптації зовнішньоекономічної діяльності підприємства до ринкових умов нестабільності. 2. Встановлено, що реалізація моделювання на прикладі конкретних підприємств дозволяє внести корективи в розвиток процесів адаптації управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства як сукупності форм та методів виживання агропромислових підприємств та підвищити рівень їх адаптації в умовах ринкову в Україні.

Перспективи подальших наукових досліджень пов’язані з розробкою та вдосконаленням моделі процесів адаптації управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств до умов ринку.

Література

1. Амбросов В. Эффективность использования факторов расширенного воспроизводства в аграрном секторе / В.Амбросов // Экономика Украины. – 2009. - № 1. – С. 67-73.

2. Геєць В.М. Розгортання фінансово-економічної кризи в Україні у 2009 році: негативні наслідки та засоби їх пом'якшення: науково-аналітична доповідь / [за ред. акад. НАН України В.М. Гейця]. – К., 2009. – С. 84.
  3. Геєць В.М. Середньострокове прогнозування розвитку економіки України на період до 2010 року / В.М. Геєць // Економіка і прогнозування. – 2007. - № 1. – С. 104-115.
  4. Кваша С. Вплив світової фінансової кризи на розвиток аграрного сектору вітчизняної економіки / С. Кваша // Харчова і переробна промисловість. - Київ, 2009. - N 4/5. - С. 4–7.
  5. Клебанова Т.С. Математические модели трансформационной экономики: уч. пособ. / [Т.С. Клебанова, Е.В. Раевнева, К.А. Стриженченко, Л.С. Гурьянова, Н.А. Дубровина]. - Х. : ИД «ИНЖЭК», 2004. – С. 35-98.
  6. Кравченко С.А. Адаптация экономического механизма функционирования сельскохозяйственных предприятий к условиям рынка: Моногр. / С.А. Кравченко. – К: ННЦ ИАЭ, 2008. – С. 25-400.
  7. Саблук П.Т., Коваленко Ю.С. Обґрунтування та проект концепції адаптації управління аграрним підприємством до ринкових умов. – К.: ІАЕ УААН, 2003. – С. 3-22.
  8. Стасюк В.П. Модели адаптивного управления предприятием: Моногр. / В.П. Стасюк. – Донецк: Юго-Восток, 2003. – С. 17–189.
  9. Тоцька О.Л. Економіко-математичне моделювання випуску продукції в харчовій промисловості України: Моногр. / О.Л. Тоцька. – Луцьк: РВВ “Вежа” Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2009. – С. 48-71.
  10. Bernard A. B., & Wagner J. Export entry and exit by German firms. // Weltwirtschaftliches Archive Review of World Economics. – 2001.- № 137(1). – P. 105-123.
  11. Bernard A. B., Eaton J., Jensen B. J., & Kortum S. Plants and productivity in international trade. // American Economic Review. – 2003. - № 93(4). – P. 1268-1290.
  12. Bernard A. B., & Jensen J. B. Exporters, jobs, and wages in US manufacturing: 1976-1987. // Brooking Papers on Economic Activity: Microeconomics. – 1995. – P. 67-119.
- УДК 658+339.137.2

ОСОБЛИВОСТІ ЦІНОУТВОРЕННЯ У ПЕРІОД АДАПТАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ДО УМОВ ГЛОБАЛЬНОЇ СВІТОВОЇ КРИЗИ

Бескорса О. А.

У статті визначено основні особливості ціноутворення сільськогосподарських підприємств в період адаптації до умов кризи. Проаналізовано тенденції зміни цін на основні види продукції. Досліджено вплив державної політики на ціноутворення.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. На сьогодні, в період активного пошуку підприємствами шляхів та способів подолання негативних наслідків світової фінансово-економічної кризи, відновлення докризового положення на ринку та забезпечення нових сталих конкурентних переваг у найближчому майбутньому, особливої актуальності набуває питання вибору ефективної стратегії ціноутворення як одного із факторів забезпечення конкурентних переваг як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Відсутність сучасних теоретико-методологічних розробок щодо вирішення проблем ціноутворення сільськогосподарських підприємств у період їх адаптації до умов глобальної світової кризи зумовлює необхідність і актуальність системного дослідження даної проблеми. Зважаючи на той факт, що ефективно та своєчасне вирішення проблем оптимізації ціноутворення сільськогосподарських підприємств має сприяти підвищенню конкурентоспроможності підприємств та галузі, забезпеченню продовольчої безпеки держави, оздоровленню економіки України, пошук шляхів розв'язання існуючих у цій сфері проблем вважаємо актуальним, нагальним та таким, що вимагає досконалого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Значний вклад у дослідження особливостей ціноутворення зробили такі відомі вчені, як: В. Амбросов [1, С. 73–79], Ю. Билык [2, С. 13–165], В. Бойко [3, С.

25–28], Д. Гладких [4, С. 47–52], С. Демьяненко [5, С. 66–72], В. Кириленко [7, С. 56–62], Б. Пасхавер [6, С. 78–87], Ю. Полтавський [8, С. 5–151], А. Шпичак [9, С. 13–121], М. Янків [9, С. 5-448] та ін. У роботах дослідників розкрито сутність категорії «ціна», її розуміння різними економічними школами; сутність ціноутворення як економічної категорії, основні методи ціноутворення, найбільш значимі переваги та недоліки найпоширеніших методів ціноутворення; запропоновано декілька видів класифікації методів ціноутворення; встановлено сутність поняття ціноутворення сільськогосподарських підприємств, особливості процесу виробництва продукції та ціноутворення на неї на сільськогосподарських підприємствах, визначено та обґрунтовано найбільш ефективні методики ціноутворення в сільському господарстві. Широко вивчалось питання еластичності попиту на продукцію за її ціною, особливості визначення еластичності на сільськогосподарських підприємствах. Вивчено особливості ціноутворення розвинених країн світу, переваги та недоліки застосування в українській практиці іноземного досвіду ціноутворення, історичні типи ціноутворення, передумови та соціально-економічні наслідки використання тих чи інших методів ціноутворення. Проаналізовано сутність та етапи розвитку світової фінансово-економічної кризи, наслідки глобальної кризи для сільськогосподарських підприємств, запропоновано шляхи забезпечення виживання аграрних підприємств від негативних наслідків кризових явищ, запропоновано методи структурних змін в економіці з метою мі-